

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน

A DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR
DEVELOPING SELF-DIRECTED LEARNING OF
COMMUNITY COLLEGE STUDENTS

อุไรวรรณ ชินพงษ์¹

ศิริยุภา พูลสุวรรณ²

มนัส บุญประกอบ³

ดนุลดา จามจุรี⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน 2) พัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ด้วยการวิจัยและพัฒนา วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ กล่าวคือ ระยะที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน กับนักศึกษาระดับปริญญาของวิทยาลัยชุมชน ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จากวิทยาลัยชุมชนรวม 10 แห่ง จำนวนนักศึกษา 550 คน ใช้แบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบมาตรประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 30 ข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนเพื่อพิจารณาการเกาะกลุ่มของตัวแปรพฤติกรรมการบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ และทำการศึกษา นำร่องกับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนราษีไศล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 1 ห้องเรียน ระยะที่ 3 ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนซึ่งกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการจัดกระทำ (Before

¹ นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์พิเศษ สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ อาจารย์ประจำ สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

and After Control Group (Pretest-Posttest)) ทำการศึกษากับนักศึกษาระดับอนุปริญญาวิทยาลัยชุมชนราษีไศล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ซึ่งได้รับการสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 58 คน ใช้เวลาในการทดลอง 15 สัปดาห์ๆละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 45 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้วยสถิติ Dependent Samples t-test และ Independent Samples t-test

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนพบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน มีองค์ประกอบ (Factor) 3 ประการ

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน (ADAPSER) มี 7 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตนเอง (Analyzing Learner by Themselves : A) ขั้นที่ 2 ออกแบบการเรียนรู้ (Designing a Learning Plan :D) ขั้นที่ 3 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ (Acting Learning Activities :A) ขั้นที่ 4 นำเสนอผลการเรียนรู้ (Presenting Learning Outcome :P) ขั้นที่ 5 กล่าวคือ ความสามารถในการจัดการตนเอง(Self-managing) การควบคุมและตรวจสอบตนเอง(Self-monitoring) และการปรับปรุงตนเอง(Self-modifying) สังเคราะห์ความรู้ (Synthesizing Knowledge:S) ขั้นที่ 6 ตรวจสอบผลการเรียนรู้ (Evaluating Learning Outcome : E) ขั้นที่ 7 สะท้อนผลการเรียนรู้(Reflecting Learning Outcome : R) และเมื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และเมื่อนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนราษีไศล จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ พบว่าคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน พบว่า 3.1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก 3.2) ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.3) ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหลังการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.4) ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการ

จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามสภาพจริงอยู่ในระดับดี 3.5) ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนต่อไปได้

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้, คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง , วิทยาลัยชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this research were to develop and validate the behavioral indicators for the self-directed learning of community college students and to develop and investigate the effectiveness of the learning model using for enhancing Self-directed Learning of the community college students by research and development. The research procedure consisted of 3 phases as follows : Phase 1 Develop and validate the behavioral indicators for the self - directed learning of community college students. The samples were 550 diploma students of 10 community colleges during 2011 academic year. The instrument used in this phase was self-directed learning test with five-rating scale. The questionnaire was analyzed using exploratory factor analysis. Phase 2 Creating the learning model and instruments, the suitability of which was under close scrutiny of specialists and Doing a pilot study of the learning model and instruments with one class of Narathiwat Community College, during the first semester of 2011 academic year. Phase 3 Assessing the effectiveness of the learning model by employing an experimental design, Before and After Control Group (Pretest-Posttest). The samples were 58 diploma students of Narathiwat Community College, during the second semester of 2011 academic year. The period of study lasted 15 weeks of 45 hours with 3 hours per week schedule. Data analysis was done by Dependent Samples t-test and Independent Samples t-test.

The results of this research revealed that:

1. The self-directed learning characteristics inventory for community college students consisted of the self-directed learning characteristics, in three aspects as follows: 1) Self-managing 2) Self-monitoring and 3) Self-modifying.

2. The learning model for enhancing Self-directed Learning of the community college students contained 7 sequential steps; 1) Analyzing Learner by Themselves: A 2) Designing a Learning Plan: D 3) Acting Learning Activities: A 4) Presenting Learning Outcome: P 5) Synthesizing Knowledge: S 6) Evaluating Learning Outcome: E and 7) Reflecting Learning Outcome: R .The specialists have the opinion that suitable for Self-directed Learning of the community college students and there was significantly statistical difference at .01 level in mean scores for the pilot study group between before and after the experiment.

3. The effectiveness of the learning model for enhancing Self-directed Learning of the community college students found that : 3.1) The learning model was highly suitable for Self-directed Learning of the community college students. 3.2) The mean scores of the experimental group was found that the posttest was higher than pretest statistically significant at .01 level 3.3) The mean scores was found that the experimental group was higher than control group statistically significant at .01 level 3.4) The students of the experimental group were evaluated by authentic assessment and their Self-directed Learning were at good level. 3.5) The students in the experiment group participating in this learning model were highly satisfied with the model.

All in all, the developed learning model was considered effective and could be used to enhance Self-directed Learning of the community college students.

Keyword : Learning Management Model, Self-directed Learning , Community College

บทนำ

วิทยาลัยชุมชน เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นมาบนพื้นฐานความเชื่อว่า “บุคคลทุกคนมีศักยภาพอยู่ในตนเองถ้าเขามีโอกาสและได้รับคำแนะนำในทางที่ถูกต้องเหมาะสม จะทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งต่อชุมชนและสังคม วิทยาลัยชุมชนจึงเปิดประตูสำหรับทุกคนที่ต้องการเข้าเรียน” (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2551: 1) กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ด้วยสาเหตุความไม่พร้อมด้านต่างๆ ผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนจึงประกอบไปด้วยกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ที่มีความหลากหลายทั้งด้านวัย อาชีพ และระดับความรู้พื้นฐาน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนคำนึงถึงความแตกต่างของ

ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนซึ่งสอดคล้องกับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ตามมาตรา 22 ที่กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และ มาตรา 24 (1) ที่กำหนดให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 11-12) ในการจัดการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นที่ผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับสภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่ผู้เรียน มีความคิดริเริ่มที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ นอกจากนี้การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาลดชีวิตจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เป็นทั้งคนเก่ง และคนดี พร้อมทั้งมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิตนอกเหนือจากการเรียนในระบบโรงเรียน ประกอบกับในปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีลักษณะ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ที่มีคุณภาพของชุมชนและองค์กร ผู้เรียนจำเป็น ต้องมีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. 2549: 7; วิทยากร เชียงกุล. 2549: 68) จากข้อมูลสถานภาพนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยพบว่านักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมีอายุระหว่าง 18-71 ปีและมีงานทำอยู่แล้วก่อนเข้าศึกษาร้อยละ 88 (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2551: 29) ดังนั้นนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่จึงอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนจึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นแนวคิดหลักและบูรณาการกับกระบวนการคิดอภิปรายแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเชื่อว่าจักเป็นการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน

3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 11,812 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ในปีการศึกษา 2554 ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมบ่งชี้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จากวิทยาลัยชุมชนทั่วประเทศ โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้วิทยาลัยชุมชนกลุ่มตัวอย่าง 10 แห่ง จำนวนนักศึกษา 550 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนราษีไศล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จากการสุ่มหลายขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยสุ่มจากสาขาวิชา 7 สาขา สุ่มชั้นปีจาก 2 ชั้นปี สุ่มห้องเรียนจาก 3 ห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 2 ห้องเรียน และสุ่มห้องเรียนเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 34 คน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 24 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ ความสามารถในการจัดการตนเอง (Self-managing) ความสามารถในการควบคุมและตรวจสอบตนเอง (Self-monitoring) ความสามารถในการปรับปรุงตนเอง (Self-modifying)

2.2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการ นำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของนิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผู้เชี่ยวชาญและนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงนิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่สร้างขึ้น และขั้นที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นและนำผลการตรวจสอบมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบที่สร้างขึ้น ขั้นที่ 3 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนรู้ คู่มือนักศึกษา เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทำการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญและนำผลมาพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ประกอบด้วย การศึกษานำร่อง (Pilot Study) โดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนราษีไศล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 30 คน โดยจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พร้อมประเมินคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้วยแบบประเมินกระบวนการตามสภาพจริง เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้ และขั้นที่ 5 ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว โดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนราษีไศล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ขั้นที่ 2 ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยพิจารณาจาก 1) ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม 3) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการประเมินกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับดี 4) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับมากขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน สรุปผลได้ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.49 ถึง 0.70 มีค่าไอเกน เท่ากับ 11.47 เมื่อพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อพบว่า เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมตนเองให้ดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ และตรวจสอบความสำเร็จตามตัวชี้วัดและตัดสินใจดำเนินการตามแผนหรือปรับปรุงแผนการเรียนรู้ ดังนั้นจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า **ความสามารถในการควบคุมและตรวจสอบตนเอง** องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.39 ถึง 0.79 มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.32 เมื่อพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อพบว่า เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการสะท้อนผลจากการประเมินและการนำผลสะท้อนไปปรับประยุกต์ใช้ในอนาคต ดังนั้นจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า **ความสามารถในการปรับปรุงตนเอง** องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ มีค่า น้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.48 ถึง 0.63 มีค่าไอเกน เท่ากับ 1.32 เมื่อพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อพบว่า เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายในการเรียน และความสามารถในการวางแผนการเรียนรู้ ดังนั้นจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า **ความสามารถในการจัดการตนเอง**

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ในครั้งนี้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ADAPSER) มี 7 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตนเอง (Analyzing Learner by Themselves: A) ขั้นที่ 2 ออกแบบการเรียนรู้ (Designing a Learning Plan: D) ขั้นที่ 3 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ (Acting Learning Activities: A) ขั้นที่ 4 นำเสนอผลการเรียนรู้ (Presenting Learning Outcome: P) ขั้นที่ 5 สังเคราะห์ความรู้ (Synthesizing Knowledge: S) ขั้นที่ 6 ตรวจสอบผลการเรียนรู้ (Evaluating Learning Outcome: E) ขั้นที่ 7 สะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflecting Learning Outcome: R) และเมื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลการพิจารณารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน คู่มือการจัดการเรียนรู้ คู่มือนักศึกษาและเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และเมื่อนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน นราธิวาส จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ พบว่าคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ผลโดยสรุปมีดังนี้ 3.1) คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษากลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.2) คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหลังเรียนของนักศึกษา

กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 3.3) การประเมินคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ได้จากการประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามสภาพจริงของผู้เรียนกลุ่มทดลองในภาพรวมอยู่ในระดับดี และมีพัฒนาการเป็นรายหน่วยเพิ่มขึ้นตามลำดับ 3.4) การประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนของนักศึกษาพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

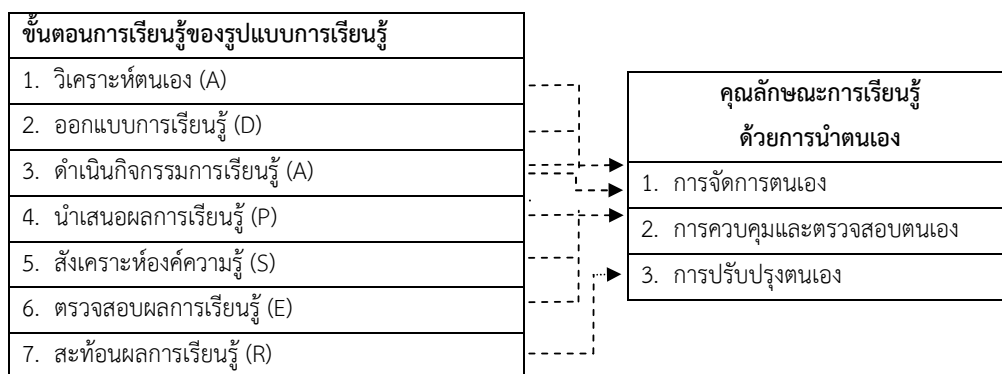
อภิปรายผล

1. การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน พบว่าคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการจัดการตนเอง (Self-managing) องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการควบคุมและตรวจสอบตนเอง (Self-monitoring) องค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการปรับปรุงตนเอง (Self-modifying) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คอสต้าและแคลลิก (Costa & Kallick. 2004: 6) สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมาที่ได้ศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่าคุณลักษณะด้านการนำตนเองที่ศึกษาประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย ได้แก่ วิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยมีการวางแผนปฏิบัติการเรียนรู้ เลือกกลวิธีในการเรียนรู้ และควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนได้ แสวงหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ได้ มีการวัดและประเมินผลด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (Knowles. 1975; Skager. 1978; Griffin. 1993; Hiemstra. 1994; คณาพร คมสัน. 2540: 4; สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2543: 7; อาชัญญา รัตนอุบล. 2542: 47; อนิรุทธิ์ สติมัน. 2550 : 37; นัตตา อังสุไทย์. 2550: 16) ซึ่งอยู่ภายใต้องค์ประกอบด้านการจัดการตนเองและด้านการควบคุมและตรวจสอบตนเอง แต่ไม่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการปรับปรุงตนเองของผู้วิจัย ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้วิจัย จึงมีความเหมาะสมในการนำไปเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษากับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญาที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ หากจะนำองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นไปใช้กับผู้เรียนระดับอื่นควรนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันอีกครั้ง

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน (ADAPSER) โดยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ แม้ว่าผลการพิจารณารูปแบบการจัดการเรียนรู้ คู่มือการจัดการเรียนรู้ คู่มือนักศึกษาและเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการ

จัดการเรียนรู้ และเมื่อนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนราษีไศล เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ พบว่าคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ปรับปรุงในรายละเอียดของการใช้รูปแบบในบางส่วน อาทิ กระบวนการวิเคราะห์ผู้เรียน การบริหารเวลาของผู้สอน ความชัดเจนของการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม ซึ่งทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

3. ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน พบว่า รูปแบบ ADAPSER ที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนให้สูงขึ้น เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ADAPSER ได้ใช้หลักของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตามแนวคิดของ โนลส์ เป็นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้สำคัญของการจัดการเรียนรู้คือ การศึกษาความต้องการของผู้เรียน สร้างแผนการเรียน ดำเนินการตามแผนและประเมินผลตามแผน (Knowles, Holton, Swanson. 2005: 175) และได้เพิ่มแนวคิดการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ คอสต้าและแคลลิก เกี่ยวกับการสะท้อนผลและการนำผลสะท้อนมาปรับปรุงแผนการเรียน (Costa and Kallick. 2004: 7) ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตนเอง ออกแบบการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ นำเสนอผลการเรียนรู้ สังเคราะห์ผลการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้และสะท้อนผลการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ในการออกแบบการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการคิดอภิปรายมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ เนื่องจากการคิดอภิปรายเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง(Shannon. 2008: 18; Weimer. 2010: Online) กระบวนการเหล่านี้ล้วนเป็นฝึกการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3 ด้าน คือ ความสามารถในการจัดการตนเอง ความสามารถในการควบคุมและตรวจสอบตนเองและความสามารถในการปรับปรุงตนเอง ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ความเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนการเรียนรู้และคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ADAPSER ในครั้งนี้จึงเป็นการพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ความสามารถในการจัดการตนเอง ความสามารถในการควบคุมและตรวจสอบตนเอง และความสามารถในการปรับปรุงตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในทศวรรษที่ 21 และระบบการจัดการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชน ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยและกำหนดนโยบายการส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน โดยอาศัยผลการวิจัยครั้งนี้เป็นฐานเริ่มต้นในการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ผู้สอนควรศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่เพื่อสร้างความเข้าใจการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่และจิตวิทยาสำหรับการจัดการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

2.2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ผู้สอนควรศึกษาคู่มือการใช้เพื่อทำความเข้าใจในแต่ละขั้นให้ชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นผู้อยู่ในวัยผู้ใหญ่ พบว่ามี 3 องค์ประกอบ หากจะศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนระดับอื่น ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบยืนยันอีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

คณาพร คมสัน. (2540). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษ

เพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตร

และการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

นัดดา อังสุไทย์. (2550). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาเคมีที่เน้นกระบวนการเรียนรู้

แบบนำตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (วิทยาศาสตร์ศึกษา).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. (2549). แนวคิดสู่การปฏิบัติ : การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสำหรับผู้ใหญ่.

กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน.

- วิทยากร เชียงกุล. (2549). การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2543). เทคนิคการสอนแนวใหม่ สำหรับการศึกษาออกโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). นโยบายและการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ).
- อนิรุทธิ์ สติมัน. (2550). ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานบนเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ที่มีต่อการเรียนรู้แบบนำตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). พัฒนาการการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Costa, Arthur L. and Kallick, Bena. (2004). Assessment Strategies for Self-directed Learning. California : Corwin Press A sage Publications.
- Griffin, Colin. (1993). Curriculum Theory in Adult Lifelong Education. London : Antony Rowe LID.
- Hiemstra, Roger. (1994). Self - directed Learning. The International Encyclopediam of Education. 2 nd. ed. Grate Britain : BPC Wheatons.
- Knowles, S. Malcolm. (1975). Self-Directed Learning : A Guide for Learners and Teachers. Chicago: Association Press.
- Knowles, S. Malcolm.; Elwood F.Holton ;& Richard A. Swanson. (2005). The Adult Learner :The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. Six edition. Houston Texas : Gulf Publishing.
- Porterfield, Patricia. (2004). Andragogy Orientation of Nurse Education in Associate Degree Program. Dissertation, Ed.D. University of Missouri-ST.Louis.
- Shannon, Steven V. (2008). Using Metacognitive Strategies and Learning Styles to Create Self-directed Learners, Institute for Learning Styles Journal. (1):14-28.
- Skager, R. (1978). Lifelong Education and Evaluation Practice. Hamburg: UNESCO Institute for Education.
- Weimer, Maryellen. (2010). Metacognitive Skill for Self-directed Learner. Retrieved April 7, 2011, from www.facultyfocus.com.